

BISERICA și ȘCOLA

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABOANAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Pentru cestiunile spirituale bisericesci.

Prin organizarea bisericii noastre după dispușețiunile statutului organic s'a dezvoltat în mod nendoios un viu interes al credincioșilor noștri față de administrațiunea noastră bisericească, și față de funcțiunile, cari privesc administrațiunea bisericii. Acest viu interes își are neapărat, precum înțelegem noi lucrul, însemnătatea sa și față de dezvoltarea și alimentarea sântului de pietate creștinească, — carele propriamnte formază tária și puterea bisericii, — pentru că este natural, ca omul, carele se interesază de afacerile administrative ale bisericii, în același timp să se însuflețescă și încă în măsură și mai mare și de afacerile curat spirituale bisericesci. Un ast-feliu de om negreșit se silește a se întări și edifica prin ajutorul bisericii în credința strămoșească, păzesc cu rigóre datinele religiöse și sfiutele așezăminte ale bisericii, și se silește a practica virtuțile creștinesci în modul său de gândire și acțiune.

Și în multe părți și la mulți din credincioșii noștri astfeliu se întâmplă, și se practică acesta.

Pot să fiă însă pre ici, pre colo, în unele părți și câte ceva din ceea ce ar pute numai cineva, contrariul. Se va fi întâmplând să poți observa pre alocuria la credincioși de ai bisericii noastre interes viu în ceea ce privesc administrațiunea bisericească, dar în același timp să veți mai puțin interes față de afacerile curat spirituale. Faptul acesta, așa ni-se pare nouă, este un simptom, căruia trebuie să-i căutăm, și să-i aflăm din vreme leacul, ér ca să-i aflăm leacul, trebuie să-i căutăm cauza.

Pot să fiă multe cauzele, din cari s'a născut simptomul, de carele vorbim. El poate să provină din

mulțimea de curente greșite și contrarie evangheliei și bisericii Domnului, răspândite astăzi în lume, mai departe din direcțiunea materialistă a lumii de astăzi, precum și din alte multe sintóme bolnăviciose, de cari suferă astăzi în genere omenimea. Póte să provină însă și din o împrejurare, rămasă une ori nebăgată în seamă de unele organe administrative din parochii.

Comitetul parochial de exemplu, — după dispușețiunile statutului organic este investit cu frumoșe drepturi. Are în același timp și grele sarcine. Între aceste sarcini este una, carea stă în nemijlocită legătură cu sântul de pietate al credincioșilor din parochiă. După lege comitetul parochial este chiămet a contribui „la delăturarea datinelor stângace din popor”. Și negreșit multe din comitetele parochiilor noastre au făcut în această direcțiune tot ceea ce au putut. Astăzi însă, când luptăm cu atâtea curente greșite, aprópe în tot locul se cere pre acest teren și în această direcțiune o lucrare mult mai intensivă. Și suntem siguri, nimenui pre acest teren nu-i lipsesc nici bunul sânt și nici bunăvoința. Luptăm însă, așa ni-se pare nouă, în această privință cu un prejudeț ce ni-a rămas din timpurile, când nu aveam organizațiunea de astăzi. Așa era pre atunci vremea, că totul în biserică și în școlă depindea dela activitatea, ce o desvolta preoțiimea și învățătorimea noastră. Prin statutul nostru organic la numiții doi factori s'a mai adăugat și un al treilea, și anume corporațiunile administrative bisericesci din parochiă. Și deci astăzi răspunderea pentru cele ce bine se fac, și trebuință este, ca să se facă în parochiă, nu o pórtă numai cei doi factori amintiți mai sus: preotul și învățătorul, ci alătoria cu dênșii o pórtă și corporațiunile

bisericești, și respective membrii corporațiilor bisericești.

Statutul nostru organic ținând cont de instituțiile primitive ale bisericii ortodoxe a împărțit afacerile bisericești după natura lor: în curat spirituale și în afaceri de administrație: bisericești, scolare și fundamentale. Cele dintâi conform instituțiilor noastre canonice le-a avisat la competența ierarhiei, ér cele de al doilea le-a avisat la competența forurilor și corporațiilor normate prin statutul nostru organic, cari sunt compuse din preoți și credincioși. Afacerile de natură administrativă sunt cam aceleași, pre cari odinioară împératul Constantin cel mare le-a numit cu epitetul de afaceri externe ale bisericii, și ele, precum înțelegem noi lucrul, se reasumă în următoarele: a) alegerea fețelor și corporațiilor bisericești, b) îngrijirea de ridicarea și susținerea edificiilor bisericești și școlare, c) îngrijirea de creșterea tinerimii și de dezvoltarea poporului în spirit creștinesc, d) îngrijirea de dotațiunea și asigurarea dotațiunii personalului bisericesc scolar prin crearea de fonduri și aflarea mijloacelor trebuincioase pentru acest scop, și e) la corporațiile superioare bisericești: sinodul eparhial și congresul național-bisericesc: susținerea veștii și apărarea autonomiei bisericești.

Tóte aceste funcțiuni au neapărat o însemnată influință și asupra dezvoltării și întăririi sémțului de pietate creștinescă. O biserică frumoasă și împodobită cu tóte cele trebuincioase influințéază fórté mult asupra sémțului de pietate al credincioșilor, și este pentru preot un puternic mijloc, ca să póta împlini mai cu efect și mai cu succes funcțiunile spirituale avisate la competența sa. Cu tóte acestea adevăratele podóbă a bisericii sunt și rămân credincioșii, cari o cercetéză spre a afla într'énsa mângăere în necazuri și chrană spirituală în lupta lor cu multele greutăți și necazuri ale vieții. Și negreșit preotul prin ținuta și zelul său pastoral póte contribui mult, ca biserică să fiă cercetată cât mai bine de credincioși; dar afară de densusul mai pot contribui și sunt faptice chiămați chiar după statutul nostru organic a contribui și alți factori. În punctul acesta creșterea și înaintarea poporului în sémțul de pietate creștinescă depinde tot cam dela acei trei factori, dela cari depinde și creșterea tineretului în școlă.

Pentru o bună creștere a tinerimii în școlă contribuiesc următorii trei factori, și anume: a) casa părintéscă, b) învățătorul și administrațiunea școlară

și c) împrejurimea, societatea, în carea se găsesce elevul. Tocma astfelu stă lucru și cu dezvoltarea sémțului de pietate prin biserică. La dezvoltarea și alimentarea sémțului de pietate creștinescă contribuiesc între altele următorii trei factori, și anume: a) casa părintéscă, și respective sémțul de alipire al poporului cătră credința și biserică strămoșéscă, b) preotul și administrațiunea bisericescă, și c) societatea, în carea se găsesc credincioși și curentele favorabile sémțului de pietate creștinescă, cari la anumite epoce stépănesc modul de gândire al omenimii.

Toți acești trei factori, după cum sânt, și după cum se găsesc ei la anumite epoce, își-au neapărat în măsură mai mare, seau mai mică, influința lor decidétóre asupra dezvoltării și stării, în carea se póte desvolta sémțul de pietate creștinescă.

Curentele, cari stépănesc în măsură mai mare, seau mai mică, lumea de astăzi, nu le putem numi cele mai favorabile dincontră, ele se arată pré de multe ori dușmánóse vieții și dezvoltării omenimii în spirit creștinesc. Astfelu ceea ce ar trebui să ne fiă un factor puternic întru dezvoltarea sémțului de pietate creștinescă, póte să ne fiă, și este în adevăr de multe ori o pedecă, o greutate. Ne rămân deci ceialalți doi factori, și anume: sémțul și alipirea poporului cătră credința și biserică strămoșéscă și preotul și administrațiunea bisericescă.

Poporul nostru ține și astăzi mult la legea și credința strămoșéscă în butul tuturor ispitelor, ce nentrerupt atentéză la slăbirea sémțului său de pietate creștinescă.

Avem deci ca un factor pozitiv întru dezvoltarea ulterióră a sémțului de pietate creștinescă a poporului alipirea lui cătră credința strămoșéscă. Acest factor este nentrerupt conturbat de ispitele timpului și deci între astfelu de împrejurări activitatea preoțimii întru creșterea și dezvoltarea sémțului de pietate creștinescă trebuie să fiă îndreptată în două direcțiuni și anume: a) a apăr poporul de influința stricaciósă a ispitelor timpului, în carele trăim, și b) prin cuvânt și prin faptă a clădi în inima poporului convingerea, că omul și poporéle nu-și pot făuri bunăstare și fericire, decât gândind și viețuind după cuvântul lui Dumnezeu.

Acéstă lucrare a preoțimii este grea și anevoióasă; dar suntem siguri, că ținând strict la principiile canonice și pastorale ale sfintei noastre biserici ortodoxe, slujitorii altariului Domnului vor face

tot ceea ce le este cu putință și în sêmțul de pietate creștinăscă poporul nostru prin o bună conducere spirituală va înainta dîlnic. Nu ne îndoim apoi nici decît nici asupra activității corporațiilor noastre din parochiă. Suntem siguri, că și acestea își vor face datorința cu zel și bunavoință. În punctul acesta însă, așa credem noi, ca nu este bine să reținem un lucru, o împrejurare, carea și până acum ne-a făcut anevoioasă sêvêrșirea de lucruri bune.

Se scie adecă, că și în parochii, ca și în oricare alte societății omenesci adese ori se formeză între ômeni unele și alte curente. Aceste curente sunt de multe ori favorabile sêmțului de pietate creștinăscă, dar pot să fiă și nefavorabile. La formarea acestora contribuiesc de regulă diferite împrejurări externe și interue.

Față de aceste curente au mare răspundere și grea sarcină pre lângă preoți și învățatori și membrii corporațiilor bisericesci. Densii atît ca membrii ai acestor corporațiuni, cât și ca membrii ai parochiei, de lipsă este, ca să dea preotului și învățătorului tot ajutoriul posibil, la delăturarea eventualelor curente nefavorabile, ce se formeză în parochiă, precum și la formarea de curente favorabile sêmțului de pietate creștinăscă.

De aici urmază în mod natural, că noi cu toții chiâmați suntem a lucra la dezvoltarea sêmțului de pietate creștinăscă; și îngrijind toți a contribui în această direcțiune cu tributul nostru, vom potê înainta în această direcțiune și prin acesta pre tôte terețele vieții.

Cestiuni gramaticale.

Un fost elev al meu, de present învățator, mi-a cerut deslușiri într'o cestiune gramaticală, asupra căreia D-sa a discutat cu niște colegi ai sêi. Fostul meu elev a susținut, că în construcțiunea: „Și domnul Răducanu era un om ciudat, încă și astăzi sê mai povestesc multe despre dînsul” — acel sê, (scris de unii: se) este pronume, iar învățătorii mai bătrâni afirmău, că sê în propoziția de mai sus este conjuncțiune.

Înainte de tôte imi exprim bucuria vêdend, că învățătorii noștri în ôrele lor libere discută și cestiuni de sciință.

I. A avut drept elevul nostru, pentru-că în propoziția de mai sus sê într'adevêr este pronume, iar nu conjuncție. În propoziția: Și astăzi sê mai povestesc multe despre dînsul, predicatul e: sê povestesc; subiectul: multe. La singular am dice: Și astăzi sê povestesc ce-va despre dînsul. Va să zică predicatul în amândouê propozițiile este în modul indicativ. Sê

scie însă, că conjuncția sã sê construesce cu conjunctivul la tôte persónele; iar pronumele sê sê potê alătura numai la verb în pers. III. (atât la sing., cât și la plur.) Fiind-că prezentul conjunctivului are forme deosebite numai la persóna III, spre a ne convinge, dacă sê e pronume sau conjuncție, vom schimba construcția astfel, ca verbul predicatului să fie în pers. III, la sing., ori la plural. Dacă în această persónă verbul ne presentă forma indicativului, vom dice, că sê e pronume, la dincontra e conjuncție. Astfel de ex. în construcția noastră: Și astăzi sê mai povestesc multe despre dînsul, sau la sing.: Și astăzi sê mai povestesc ce-va despre dînsul, — verbul predic. e în pers. III. pres. indic.; deci sê nu potê fi conjuncție. Dacă însă am dice: Lui Răducanu și astăzi îi place să povestescă multe, atunci sã negreșit va fi conjuncție.

Dar nu numai forma, ci și înțelesul ne arată, când este verbul în conjunctiv și așa când e sã conjuncție. Verbul în conjunctiv de regulă atîrnă dela alt verb. El voesce să plece. Aici sê plece atîrnă dela verbul voesce, al cărui înțeles îl întregesce (Întreb.: ce voesce el?). Conjunctivul deci de regulă e predicatul unei propoziții secundare. Conjunctivul numai atunci stă în neatîrnare de ori-ce alt verb, când arată indoială, sau are funcțiune de imperativ, arătând îndemnare, poruncă, sfātuire, rugare. Ex. Tótă făptura sã laude pe Domnul. Sã fi venit el ôre? Sã nu furi.

II. Avem și astfel de construcții, în cari urmază imediat după olaltă pron sê și conjuncția sã. Aci trebuie să notăm, că pronumele neintonate, între cari sê numără și sê, tot-deauna stau nemijlocit lângă verbul, de care sê țin. Despre acesta ne convingem, dacă conjugăm un verb reflexiv în tôte persónele pres. conjunct. Deci în propoziția: Sã sê veselescă cele ceresci, sê de-lângă verb e pronume, iar sã cel dintăiu e conjuncție. (Conf.: sã mê veselesc, sã te veselesci etc.).

Ađi atît pronumele, cât și conjuncția sê rostesc într'un chip: sã, precum le și scriu fonetiștii, și precum le aflăm scrise și în cărțile din veacul trecut. După sistema academică ne-am dedat a scrie pron.: se, iar conjuncția: sê. Eu însă scriu pron. sê, conjuncția: sã; adecă le scriu cu ă, cum sê pronunță ađi amândouê, dar le deosebesc în scriere. Așa le scrie între alții și valorosul ostru bărbat, V. Onițiu, director gimn. în Brașov.

Scrierea acestor 2 cuvinte în mai multe chipuri ușor potê aduce în rătăcire pe cei neinițiați, dar mai ales pe băeți.

Tocmai de aceea ar fi de dorit, ca forma pron. se să inceteze d'a sê mai scrie astfel, fiind în contradicere cu usul general al vorbirii și chiar și cu legile foneticii române. Vom mai reveni asupra cestiunii.

Reuniunea învățătorilor dela școlile populare gr. or. române din protopopiatele : 1. Arad. 2. Chișineu. 3. Șiria, 4. Boroșineu, 5. Buteni, 6. Radna și a 7. Halmagiu.

Nr. 198/1897.

Protocolul

adunării generale extraordinare constitutive, ținută la 4/16 Septembrie 1897. în sala cea mare a seminarului diecesan.

1. Conform convocării publicate în foia diecesană „Biserica și Școla” s’au întrunit învățătorii în biserică parochială-catedrală din loc, la orele 10 a. m. Aici P. C. Sa părintele protosincol Augustin Hamsea a săvârșit îndatinata rugăciune de începere „Chema-rea Sft. Duch,” ér după acésta, însoțit de preoții : Ioan Bozganu din Cicir și Stefan Stanu din Vașoia a servit parastas pentru odihna sufletelor tuturor bărbaților de școlă, cari prin activitatea lor au contribuit la promovarea intereselor școlii române confesionali din acésta diecesă. La sfârșitul paastasului P. C. Sa, a ținut o cuvântare foarte frumoasă, în carea a făcut istoricul dezvoltării și înființării școlilor noastre din diecesă, în deosebi accentuând înființarea preparandiei noastre din Arad și rezultatele ei, începând la locurile competente activitatea și zelul bărbaților de pie memorie : Archiepiscopii și Episcopii cari au lucrat pentru dezvoltarea învățământului confesional ; directorii preparandiali : Alesandru Gavra și Ioan Russu ; profesorii : Dr. Atanasiu Șandor, Dr. Lazar Petrovicu, Atanasiu Tuducescu, Lazar Tescula și Petru Popovicu și a asesorului referinte școlar Dr. George Popa, cari au contribuit la înființarea institutelor noastre de învățământ și la progresul ajuns prin acele.

După fotele celor prezenți se putea ceti satisfacțiunea generală.

2. După cele amintite în punctul precedent, învățătorii s’au întrunit în sala cea mare a seminarului diecesan. Aici președintele Teodor Ceontea salutând pre P. C. Sa părintele protosincol Aug. Hamsea ca reprezentant al Inalt Preasântitului Domn Episcop Ioan Meșianu adevăratul protector și patron al reuniunii noastre, îl rógă se asigure pe Inalt Preasfinția Sa despre devotamentul și iubirea ce i-o păstrăm.

Cei prezenți își arată consințământul prin urări entusiasmata.

3. Președintele salutând pre membrii de binevenire și espunând scopul întrunirii, dechiară adunarea generală extraordinară de deschisă.

Să ia la cunoștință cu plăcere.

4. Să dă cetire actului Vener. Consistoriu de dato 12/VII. a. c. Nr. 2809 prin care ni se aduce la cunoștință, că Inaltul Ministeriu sub Nr. 30787 a provédut statutele reuniunii noastre cu clausula de aprobare.

Se ia la cunoștință cu plăcere.

5. Să dă cetire statutelor întărite în întreaga lor estenđiune.

Să iau la cunoștință.

6. Președintele espune, că pe basa decisului comitetului sub Nr. 184/1897. a recercat toate reuniunile protopresbiterali a rectifica listele membrilor și a se constitui pe basa nouelor statute. Reuniunile protopresbiterali satisfăcând mandatului au suscernut listele rectificate și rezultatele constituirilor, cari cetindu-se se constată că :

a) Reuniunea protopresbiterală Arad are 37 membrii ordinari.

Președinte	Ioan Efticiu	învțător	în Pecica.
secretar	Iosif Moldovan	"	" Arad.
cassar	Ioan Vancu	"	" "
controlor	Savu Bugariu	"	" Micalaca.
bibliotecar	Mihai Olteanu	"	" Arad.

b) Reuniunea protopresbiterală Chișineu are 32 membrii ordinari.

Președinte	Ioan Voluntir	învțător	în Nadăș.
secretar	Demetriu Boar	"	" Nadab
cassar	Miron Olariu	"	" Otlaca
controlor	Teodor Lucaciu	"	" Giula-Varș.
bibliotecar	Demetriu Nădaban	"	" Socodor.

c) Reuniunea protopresbiterală Șiria are 33 membrii ordinari.

Președinte	Alexiu Doboș	învțător	în Șiria
secretar	Iuliu Groșoreanu	"	" Galșa
cassar	Petru Vancu	"	" Măderat
controlor	Liviu Papp	"	" Covasinți
bibliotecar	Aurel Munteanu	"	" Musca.

d) Reuniunea protopresbiterală Boroșineu are 24. membrii ordinari.

Președinte	Iulian Butariu	învțător	în Seleus-Cighire
secretar	Petru Costin	"	" Moroda
cassar	Paul Leu	"	" Talpoș
controlor	Romul Popovicu	"	" Seleuș
bibliotecar	Paul Duma	"	" Boroșineu.

e) Reuniunea protopresbiterală Buteni are 41 membrii ordinari.

Președinte	Nicolau Boșcaiu	învțător	în Bodești
secretar	Petru Popa	"	" Cill
cassar	Vasiliu Suci	"	" Buteniu
controlor	Petru Perva	"	" "
bibliotecar	Corneliu Novacu	"	" Almaș.

f) Reuniunea protopresbiterală Radna are 33 membrii ordinari.

Președinte	Dimitriu Roman	învțător	în Radna
secretar	Damaschin Medrea	"	" Iteu
cassar	Georgiu Stoian	"	" Pauliș
controlor	Aurel Mircea	"	" Totvărădia
bibliotecar	Solomon Jurcône	"	" Temesești

g) Reuniunea protopresbiterală Halmagiu are 38 membrii ordinari.

Președinte	Mihai Vidu	învț.	în Halmagiu
secretar	Petru Mager	"	" Bodești

cassar Ioan Popescu învăț. în Halmagel
 controlor Traian Nicodim " " Brusturi
 bibliotecar Teodor Popoviciu " " Bănesci

De tot reuniunea are 238 membrii ordinari, dintre cari conform listei prezenților se constată a fi prezenți 77 membrii, deci conform §. 13 adunarea generală se află îndreptățită de a aduce deciziuni valide.

7. Președintele, în numele întregului birou și comitet depune mandatul, provocând adunarea generală, că pentru conducerea nouăi restaurări s'și alege un președinte și un notar ad-hoc.

Adunarea generală întimpină biroul și comitetul retras cu urări de „să trăiască“; ér pentru conducerea actului de restaurare se constituie, proclamând de președinte adhoc pe învățătorul Florian Popoviciu, de notar pe Petru Vancu; ér de bărbați de încredere Ioan Efticiu și Dimitriu Roman.

8. Purcedându-se la alegerea noului birou și comitet, la propunerea conmembrului Augustin Boțoc pentru facerea combinării, s' esmite o comisiune constatătoare din Domnii: Ioan Moldovanu, Demetriu Romanu, Nicolau Boșcaiu, Damaschin Medrea, Protasiu Givulescu, Augustin Boțocu și Iuliu Groșșoreanu; ér pân la întorcerea comisiunii ședința s' suspende.

9. Reintorcându-se comisiunea, președintele re-deschide ședința și provocă pre referintele aceleia a-și face raportul. — Comisiunea raportează că, constituindu-se sub presiul conmembrului Dimitriu Roman și a notariului Protasiu Givulescu, după combinarea făcută are onóre a propune ér adunarea generală aclamă de:

Președinte	Teodor Ceontea	prof.	Arad
Vice-președinte	Nicolau Stef	învăț.	"
Secretar prim	Iosif Moldovanu	"	"
" secund.	Ioan Vancu	"	"
Cassar	Iuliu Groșșoreanu	"	Galșa
Bibliotecar	Mihailu Olteanu	"	Arad
Controlor	Petru Vancu	"	Măderat.

Ér de membrii în comitet pre lângă președinții reuniunilor protopresbiterale pe învățătorii:

Dimitriu Popoviciu	din Cuvin
Florian Popoviciu	" Birchiș
Augustin Boțoc	" Comlăuș
Vasilii Suciu	" Buteni
Ioan Roman jun.	" Șeitin

pre cari președintele adhoc îi proclamă de aleși pe periodul de trei ani 1897—1900.

10. Președintele reales Teodor Ceontea după multă insistință a membrilor, fiind asigurat din partea lor despre tot sucursul, reocupându-și locul aduce la cunoștința adunării generală, că Dl profesor Ioan Petran a donat bibliotecii reun. noastre un exemplar din opul „Sintacsa“ edat de D-sa.

S' ia la cunoștință cu plăcere, exprimându-i-se D-lui donatoriu mulțămăit.

11. La dorință generală

S' esmite o comisiune constatătoare din președintele Teodor Ceontea, Dimitriu Romanu, Ioan Efticiu, Florian Popoviciu și Augustin Boțoc, pentru a presenta Inalt Preasfințitului Domn Episcop Ioan Mețian omagiale și ai esprima mulțămăita adunării generale pentru tot sucursul în chestiunea statutelor.

12. Autenticarea protocolului.

Se încredințază membrilor din loc.

Ne mai fiind alte agende ședința se rădică.

Dat ca mai sus.

Teodor Ceontea, m. p. *Ios. Moldovanu, m. p.*
 președinte. notar.

Acest protocol s'a cetit și autenticat.
 Arad, în Septembrie 1897.

Teodor Ceontea, m. p. *Ios. Moldovanu, m. p.*
 președinte. notar.

Mihailu Olteanu, m. p. *Ioan Vancu, m. p.*

Nicolae Stefu, m. p.
 membri comisiunei autentătoare.

Prelegere din fisică.

Iubiți elevi! V'am promis eri că vom învăța astăzi ceva de nou; și adevă din fisică. Nu-m' veți pricepe toți cele ce voui să ve vorbesc acum, numai elevii din clasele mai superioare, dacă vor fi atenți.

La ac'asta întreprindere, ca și la alte lucrări, cugetul nostru s' fie îndreptat cătră Dumneșeu, carele ne șcie și ne vede chiar și dacă ne-am ascunde în cea mai ad'ncă peșceră a pământului precum șcie el de tot cugetul nostru și de t'ote faptele noastre. E ochiul lui Dumneșeu vecinic și pretotindenea de față. El cunoșce miliardele de insecte ce băjbăe prin aer de odată cu ivirea primăverei, căci t'ote umblă și se mișcă numai din porunca Lui; El șcie de fulgere, de tresnete și de t'ote cele văđute și nevăđute ale lumii, căci t'ote le-a făcut Dumneșeu, le tine și le ocărmueșce cu nemărginita să înțelepciune. Vom învăța astăzi despre unele lucruri din lume, cercând ca s' le cunoșcem mai deap'rope proprietățile și efectele lucrării lor, adevă din fisică. În legatură cu acestea trebuie s' ni fie scopul: a puté cunoșce cât mai deap'rope pre Dumneșeu creatoriul lumii, ér prin tr'ensul a ne cunoșce pre noi înși-ne atât aici pe pământ, cât și după m'orte. Începem dară din fisică.

Pétra ac'asta o țin în mâna mea, apoi o las liberă și voi vedeți că ea cade la pământ. Pómele bine cópte cad de sine singure la pământ. Carul plin de povară apasă greu la pământ și atunci vitele de jug abea îl pot trage după sine. Plóia, róua, bruma ș. a. cad la pământ.

Dar de ce cade pétra la pământ? Aici trebuie s' vi-o înșemnați bine, iubiților mei elevi! Pétra n'a căđut de sine, ci în urmarea unei poteri de a-

tracțiune a pământului, care se numește: *gravitațiune*.

Éră o pétră cădută la pământ mai mult nici nu sê pôte mișca de sine, că o deține gravitațiunea la sine în stare de repaus, căreia noi îi dîcem: *inertie*.

Veți sci, că atunci când am petrecut la grópă pe cei răposati, trupurile lor erau reci, fără simțire, fără viață și neavînd mai mult puterea mișcării de sine; ele atunci erau în starea cea mai tristă a inerției. Dar atunci rudele și cunoscuții, de și între lacrimi și dureri, a venit ca sê le așede în recele mormînt, cu ultimul salut: „Vecinică le fie pomenirea“! Și ce dîc unii ómeni nesciutori de carte, în credința lor deșartă? Óre nu aceea, că unii ómeni s'ar puté face și strigoi? Trupul mort și cu atăta grămadă de pământ preste sicriu sê fie el în stare a sê face în strigoii! Nu, fiilor mei! căci trupul odată mort e despărțit de sufletul sêu, el putreșce și numai la o vreme rînduită de Dumneșeu va sê învieșe éráși; dar atunci împreună cu toți morții.

Sămînța sub pământ se află în stare de inertie, și ea începe sê și putreșcă. Dar din meșul acelei putreșci vedem cât mai târziu rêsărind un firicel de iarbă verde și frumos; ér la capêtul lui, când îi vine vremea, un spic încărcat tot de asemenea sêmînțe. Si, óre a putut sêmînța ca sê putreșcă numai de sine? Nu! că atunci pământul nu ni-ar puté da nici firicelul cel de iarbă, ci noi trebuie sê vedem lucrând aici o altă putere, adecă: vecinica putere a lui Dumneșeu.

În meșul sêmînții celei putreșcite sê află o viață, e germenele ei ascuns; și acésta viața sê treșce numai dacă vine pământul cu sucurile sale cele nutritóre, precum și plóia și rașele sórelui.

Din pământ cresc și sê adapă plantele, din pământ au viață animalele și tóte dobitocele, și éráși din pământ omul își pôte căștiga pânea cea de tóte dílele.

Dacă din sêmînța cea putreșcită a putut éráși se resară viață, adecă: iarbă verde și spice de grăunțe, óre atunci cu neputință sê fie lui Dumneșeu a învia pre ómeni și a redica trupurile lor cele din țerină, împreunând carnea și ósele lor din nou la olaltă, ba cu atăt și mai perfect! Prin urmare, acésta viață e trecétóre și pregătítóre pentru o viață vecinică. Atunci păcătoșii se vor osêndi, érá dreptii vor primi fericita viață vecinică întru carea ei a și nădăjduit aici pe pământ. Căci, cât veți fi vii, pădiți a ámbla tot-deauna în calea faptelor bune, și atunci veți avé o viață fericită atăt pe pământ, cât și după mórte!

(Va urma.)

Ioan Mateica,
invêțător

D I V E R S E.

* *Delegațiunea congresuală* pentru afacerile de despărțire ierarhică de către

sêrbi, s'a întrunit Vineria trecută aici în Arad, sub preșiditl Prea Sântiei Sale Domnului Episcop Ioan Meștia nu fiind de față toți domniii membrii și anume d-nii: arhimandritul Filaret Musta, Zeno Mocsonyi de Foen, Dr. Iosif Gal, Vincențiu Babeș și Iuon Lengeru. Obiectele de cari s'au ocupat de astădată delegațiunea au fost: resolvirea mai multor afaceri pendente de despărțire ierarhică, precum și rapórtul despre activitatea desvoltată de delegațiune dela ultima sesiune congresuală și până astădi, carele sê va subșterne mărítului congres național-bisericesc conchemat pe 1/13 Octombree a. c.

* *Consistoriul metropolitan* este conchemat prin nota Escelenției Sale I. P. Sântitului Domn Archiepiscop și Metropolit Miron Romanul din 15 Septembrie a. c. Nr. 254 metr. pre điuva de 29 Septembrie cal. vechiu a. c. la ședință eștraordină plenară și în senate particulare.

† *Necrolog*. Inregistrăm cu durere, că un vrednic fiu al bisericeii și poporului român, profesorul de limba și literatura română dela universitatea din Budapeșta Alexandru Roman, în 15/27 Septemvre a trecut la cele eterne.

Defunctul profesor Roman era înzestrat dela natură cu emanante calități spirituale.

Defunctul profesor s'a născut la 1826 Novembre 26 în Anșeu (șinutul Crișului repede) din o familie preotéșcă. Studiile gimnasiale și le-a făcut în Beiuș; ér studiile filosofice și juridice la Oradea-mare cu succes strălucit. După aceea studiă la dorința părinților sêi teologia în institutul S-ta Barbara din Viena. La 1849 este denumit de profesor în Beiuș. La 1851 înființându-sê în Oradea-mare la academia juridică, o catedră de limba și literatura română, este denumit de profesor pentru acésta catedră. La 1853 merge la Viena spre a face cursul prescriș pentru profesorii de gimnasiu. La 1857 fu denumit translator român la consiliul locotenenței regești din Buda; ér la 1862 înființându-sê catedra de limba și literatura română la universitatea din Budapeșta, Maiestatea Sa îl denumi de profesor pentru acésta catedră, care oficiu îl purtă cu demnitate până la finea vieții sale.

Depunênd o lacrimă de durere pe mormêntul răposatului rugăm pe D đeu, ca sufletul lui sâ-l așede în locașurile dreptilor, ér osâmintelor lui sâ le fie țérina ușóia.

În cele ce urmêză publicăm anunțul funebral trimes din partea familiei:

Alexandru Roman, profesor ordinar de limba și literatura română la universitatea din Budapeșta. membru ordinar al Academiei române, fost deputat dietal, membru ordinar al Asociațiunei trans. pentru cultura și literatura poporului român și membru onorar a mai multor societăți literare, în al 71 an al vieței și în al 30-lea al fericitei sale cășătorii — după un morb greu și îndelungat ș'a dat nobilul sêu sufl t în mânil Creatorului Luni în 15/27 Septembrie 1897 la órele 10 a. m.

Osemintele scumpului defunct s'au depus spre repaus etern în cripta familiară din cimiterul gr. cat. din Sasbeș Mercuri în 29 Septembrie a. c. la 3 óre d. a.

În veci pomenirea lui. — Leontina Roman născută Balomiri, ca soție; Iosif Roman, ca frate; Dr. Ștefan Pecurar și Ermina Pecurar născ. Balomiri, ca cumnați; Zinea Balomiri născ. Isacu, ca sócră; Dr. Ioan Neagoe, Veturia Neagoe născ. Roman, Leontina și Alma Pecurar, ca nepoți și nepóte.

* *Dela „Reuniunea femeilor române din Sibiu“.* A vis Din obiectele contribuite de publicul român pentru sortitura (loteria), care se va efectui la timpul său, „Reuniunea femeilor române din Sibiu“ arangiază o expoziție în edificiul „Albinei“ (în curte, partere), care se va deschide în 14 Octomvre n. a. c., și va rămâne deschisă mai multe zile — sub durată congresului bisericeii greco-orientale române, convocat pe 1/13 Octomvre a. c.

Prețul de intrare : 10 cr. de persoană.

Tot aceea reuniune arangiază în 15 Octomvre n. a. c., o petrece cu dans, în sala dela „Gesellschaftshaus.“

Prețul de intrare : 1 fl. de persoană

Atât expoziția, cât și petrecerea cu dans aparțin acelei serii de întreprinderi ale reuniunii, prin cari ea, pe lângă scopul social-cultural, intenționează în prima linie crearea unui fond pentru înființarea unei școle pentru economia și industria de casă și a unei preparandii pentru sexul femeiesc împreunate cu internat.

Accentuând acest scop special al ambelor întreprinderi, le recomandăm generosității onoratului public.

Biroul comitetului „Reuniunii femeilor române din Sibiu.“

Sibiu, în 24 Septemvre n. 1897. Maria Cosma, președintă. Dr. N. Vecerdea, secretar.

* *Catastrofă pricinuită de o bombă de tun.* Dela Bucuresci sosește scirea despre o catastrofă grozavă întâmplată zilele aceste acolo, cu prilejul exercițiilor regimentului 5 de tunari. O bombă de tun a explodat omorând 3 oameni și 4 cai, și rănind greu 6 oameni.

* *Apel literar.* Încă în decursul acestui an voase a pune sub pressă „Dietetica populară“ lucrată anume în interesul modului de viață al țăranului econom.

Operatul deja a trecut și prin cenzurarea Asociațiunii Transilvane, cu al căreia ajutor se va tipări.

Cartea în special se va ocupa cu alimentarea și diferitele mâncări, cu locuința igienică, cu îmbrăcămintea și cu alte condițiuni de viață, așa încât nu numai poporeni, dăr și inteligenții, cu deosebire preoții și învățătorii noștri pot trage multe folose instructive dintr'însa.

Dapă ce alte esemplare, decât cele ce vor fi abona e, nu tipăresc, rog pe cei cari vrău s'o aibă a se abona la subscrișul prin postă până în 30 Septemvre st. v. a. c.

Despre apariția cărții vor fi încunosciițați prin diaristică.

Cartea va fi ilustrată cu mai multe figuri în text cu toate acestea prețul unui exemplar spedit pe postă va fi numai de 85 cr. Acesta decă se trimite anticipativ se primesce cu mulțămită și se cuitază.

Dela spriginul, ce mi-se va da din partea publicului românesc, va atărna și însuflețirea mea de a lucra și mai departe pe terenul igienic-literar. Bran (Törösvár) la 13 Septemvre 1897. Simeon Stoica, medic.

Bibliografie.

În tipografia noastră diecesană a apărut și se află de vânzare

„A B C“

CARTE DE CETIRE — ilustrată

PENTRU ELEVII CLASEI I.

de învățătorii: Iosif Moldovan, Nicolae Stefu, Iuliu Groșorean, Nicolae Boșcaiu și Petru Vancu. — Cartea e compusă după

gustul micilor elevi și e aprobată și recomandată de Venerabilul Consistoriu aradan pentru toate școlile populare din diecesă.

Prețul unui exemplar 20 cr.

Notăm, că din acest „A b c e d a r“ al d-lor învățători I. Moldovan și consoți, de aci înainte nu mai putem trimite în nici o parte nici exemplare de probă și nici singuratic, decât numai pe lângă trimiterea nainte a prețului de 20 cr., plus porto postal de 3 cr. de un exemplar.

Concurs.

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresci la clasa a II-a de băeți dela școla confesională rom. gr. or. din opidul Lipova, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în fôia diecesană „Biserica și Școla.“

Emolamintele anuale sunt: 1) În bani gata 400 fl. v. a. și la timpul seu adausul de cuincuinale prescise prin lege; 2) pentru lemne din care are a se încălzi și sala de învățământ, 32 fl. v. a.; 3) paușal pentru scrip-turistica 10 fl. v. a.; 4) un juger de pământ și un tachiou estravilane; 5) cuartir liber în localitatea școlei.

Alegëndul învățător va fi îndatorat a instrua și conduce corul vocal, precum și a instrua în fie-care an 2 adulți în cântarea glasurilor bisericesci, pentru-ce va avé pe lângă emolamintele de mai sus, o remunerațiune anuală corespunderă.

Dela reflectanții la acesta stațiune învățătorescă se recere :

a) Se posedă cualificațiunea prescisa prin lege pentru învățători.

b) Se dovedescă că a absolvat cel puțin 3 clase gimn., reale, ori civile; notându-se că pentru învățătorii binemeritați pe terenul școlar, lipsa de clase nu forméză impediment la concurs și candidare.

c) Se dovedescă că sunt apți a instrua și conduce, și respective a mai instruat și condus cor vocal de orice nuanță.

Reflectanții sunt avisați, ca recursesle lor instruate conform recerinfelor aci espuse și adresate comitetului parochial din Lipova, se le subscrișă P. O. D. Voicu Hamsea protopresbiter și inspector școlar în Lipova (B.-Lippa) până la terminul susindicat; precum și a se presenta în persoană în vre-o Duminecă ori sârbătore în sfta biserică din Lipova spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Lipova, în 13/25 Septemvre 1897.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VOICU HAMSEA, m. p. protopresbiter, inspector școlar.

—□—

Pentru deplinirea stațiunii învățătoresci din Cristior școla de jos în tractul protopopesic al Vașcăului să escrie concurs cu termin de alegere pe 14 Octomvre a. c.

Emolamintele sunt: a) în bani gata 150 fl.; b) 10 cub. de bucate à 6 fl. 60 fl.; c) 10 stângeni lemne à 7 fl. 50 cr. 75 fl.; d) venitul cantoral 20 fl. Suma: 305 fl. și locuință liberă cu grădină.

Doritorii de a ocupa acest post vor avea a-și trimite recursesle provădate cu testimneiu de cualificațiune până la 13 Oct. v. a. c. la subscrișul în Beiuș.

Beiuș, 7/19 Sept. 1897. Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VASILIU PAPP, m. p. protopresbiterul Vașcăului.

—□—

Pentru ocuparea postului de învățător de la școala de fete rom. gr. or. din comuna **Citighaz** (Kétegyháza) cotul Bichș, se scrie concurs cu termen de alegere pe **8/20 Septembrie 1897**.

Emolumintele sunt: a) In bani gata 300 fl. v. a. anual, solvinđi in rate trei lunare anticipative; b) 4 $\frac{1}{2}$ stângeni de lemne de foc, din care are a se încălzi și sala de învățământ; c) cuartir liber cu grădină de legume în mărime de 400 \square ; d) Pentru conferință 6 fl.; e) Pentru scriptoristică 3 fl. 33 cr. Despre famulație se va îngriji epitropia cultulu

Recursele instruite conform prescrișelor statutului Organic și a §-lui 6 art. XVIII. din 1879, provădute și cu atestat de conduită de la comitetul parochial și antistia comunală și adresate comitetului parochial din Chitighaz sunt a se trimite până la 18/30 Octombrie 1897, Prea Onoratului Domn Dr. Ioan Traileșcu protopop și inspector cercual de școle în Chișineu (Kisjenő) având recurențele și până la alegere a se presenta la s. biserică spre a se arăta poporului.

Din ședința comitetului parochial dela 3/15 August 1897.

Pentru autenticitate: **STEFAN DOLGA**, m. p. notarul comitetului.

În urmarea ordinațiunii Ven. Consist. gr. or. orădan dto 1/13 Sept. a. c. Nr. 1162/897 B) pe parochia gr. r. de clasa I din **Cartag** [Karczag] — protopopiatul Orădiu-mari se scrie e concurs cu termen de alegere pe **12/24 Octombrie a. c.**

Emolumintele sunt: 1) Casa parochială cu supraedificatele și grădina prețuită în 120 fl.; 2) Din casa bisericeii în bani numărări 400 fl.; 3) Usufructul alor 47 jug. catast. pământ arători — de rit 650 fl.; 4) Usufructul alor 8 jug. catast. pământ arătoriu — funduări 120 fl.; 5) Din fundațiunile pentru misse 7 fl. 50 cr.; 6) Venitele stolari 10 fl. de tot 1307 fl. 50 cr.

Se notază: că usufructul alor 8 jug. catast. pe pământ espuse sub Nr. 4 după hotărîrea sinod par. — compete preotesei văduve pe timpul cât va fi acesta în viață.

Mai departe se notază și aceea: că după ce biserică casa parochială și supraedificatele vor fi renovate și aduse în ordine recerută, alegândul paroch potenta la ameliorarea dotățiunii preoției, din venitul pământului de 70 jug. catast. ce la câștigat biserică gr. or. din Cartag în urma segregării pascului.

Recurenții sunt avisați ca recursele lor instruite conform recerînțelor legali pentru parochiile de clasa I-a și adresate comitetului parochial din Cartag, se le așternă subscrișului protopop până în 8/20 Octombrie a. c., având până la alegere a se presenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sânta biserică din Cartag, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **TOMA PACALA**, m. p. protopop.

Conform ordinațiunii Ven. Consistoriului gr. or. orădan dato 1/13 Sept. 1897. Nr. 1150/1897. B) și pe baza conclusului comit. și sinodului par. din **M.-Peterel**, se scrie concurs pentru îndeplinirea postului de capelan temporal pe lângă parochul deficient Teodor Botto din **M.-Peterel** — protopopiatul Orădiu-mari — cu termen de alegere pe **14/26 Octombrie 1897**.

Emolumintele împreunate cu parochia din **M.-Peterel** sunt: 1) Casa parochială cu supraedificatele și grădină prețuită în 80 fl.; 2) 28 jugere pământ arătoriu și fânaț precum și competența de pasc 340 fl.; 3) 8 cubule grâu

și 8 cubule de primăveri 80 fl.; 4) competența de bir dela filiali 60 fl.; 5) venite ștolari după calculul mediu alor cinci ani din urmă 200 fl. De tot 760 fl.

Capelanul alegând va ave jumătate din toate venitele parochiei până când parochul deficient Teodor Botto va fi în viață, ăra după încetarea dia viață a acestuia, capelanul conform §-lui 4. din Regulământul pentru parochii, va urma ca paroch.

Recurenții sunt avisați: ca recursele lor instruite conform recerînțelor legali pentru parochiile de clasa II-a și adresate comitetului parochial din **M.-Peterel**, se le așternă la subsemnatul protopop până în 10/22 Octombrie a. c., având până la alegere a-se presenta în vre o Duminecă ori sârbătoare în sânta biserică din **M.-Peterel**, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **TOMA PACALA**, m. p. protopop.

—□—

Concurs, care în urmarea alegerii învățătorului **Nicolau Gerga** de stare în comuna **Padurani** postul învățăresc din **Remetea-Lunca**, au devenit vacant, și pentru deplinirea căruia prin acesta se scrie concurs cu termen de alegere pe **Duminecă din 5/17 Octombrie a. c.**

Salariul anual se cuprinde în bani gata 200 fl., pentru conferință deca o cercetază 10 fl., scriptoristică 5 fl., curatoratul școlei 10 fl. În natura 15 meți grâu în preț mediu 45 fl., 15 meți cucuruz în preț de 30 fl., 2 jugere livada în preț de 25 fl., cvartir liber și grădină, intra- și estravilana și 6 \square lemne pentru încălțirea școlei de învățământ și învățătoriu

Doritori de a ocupa acest post sunt avisați recursele lor ajustate cu testimoniu de calificățiune și din limba magiară a-le substerne comitetului parochial din **Remetea Lunca** la adresa **M. On. Domn Adam Rosa** paroch inspector școlar în **Leucusesciu** posta **Betlenháza**, comitetul **Carășiu-Severin**, până în ajunul alegeri.

Conducători de chor vor fi preferiți, alegândul după un an de proba va deveni întarit definitiv.

Dat ca mai sus.

Comitetul parochial.

Cu înțelegere: **ADAM ROSA**, m. p. inspector școlar

—□—

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresci **Varaseni-Copăceni**, conform decisiunii comitetului parochial, prin acesta se scrie concurs cu termen de alegere pe **(28 Sept) 10 Oct. a. c.**

Emolumintele sunt: Dela **Varaseni** bani gata 60 fl., 12 cub. bucate în preț de 72 fl., 6 stângeni de lemne în preț de 48 fl. Stolele cantorale preste tot 20 fl., 2 mesuri de păsulă 3 fl., folosul din grădină școlei 7 fl.

Dela filia **Copăceni** bani gata 30 fl., 6 cubule bucate 30 fl., 3 stângeni de lemne 18 fl., din stole cantorale 12 fl. — De tot 300 fl.

Recurenții au a-și trimite petițiile lor comitetului parochial din **Varaseni** la adresa protopresbiterului **Elia Moza** în **Robogány**, adnecșând, la petițiune conform Stat. Org. Testimoniu de calificăție și din limba magiara. Atestat de conduită de pân'aci, și estras de botez, se îndreptășe: recurenții a-se presenta la biserică până la ziua alegerii spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Din ședința comite-ului și sinodului parochial din **Varaseni**, ținută la 17/29 August 1897.

Comitetul parochial.

Terențiu Moga, m. p.

Pasc Costin, m. p.

[presidele com. paroch.

notar ad hoc, com. par.

Am văduț: **ELIA MOGA**, m. p. protopresbiter.

—□—